

تربیت دینی دانش آموزان

امیر حسین خیبری

دانشجو کارشناسی دانشگاه فرهنگیان، پردیس شهید رجایی سمنان
kelate1377@gmail.com

مظاهر منیدری

دانشجو کارشناسی دانشگاه فرهنگیان، پردیس شهید رجایی سمنان
mazahermanidari2000@gmail.com

چکیده

تربیت دینی در اسلام نماد یک فرهنگ متعالی در بین حکومت و مردم اسلامی است. منبع این تربیت و پرورش دینی، وحی است. پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم تحت این تربیت کامل و جامع قرار داشتند. یکی از اساسی ترین اهداف تعلیم و تربیت در مکتب اسلام، پرستش خدای متعال و عبد بودن است، که باعث رشد و ارتقای همه جانبه و در نهایت منجر به سعادت فرد می شود. در این پژوهش نهادهای تربیت دینی را به سه دسته کلی خانواده، مدرسه و اجتماع طبقه بندی شده اند. خانواده، مدرسه و اجتماع هر یک دارای طبقات کوچک تری هستند. مدرسه را می توان به محتوا، مدیر، معاونین، معلم و دوستان طبقه بندی کرد که هر کدام از آنها به نحو موثری در تربیت دینی منشاء اثر هستند. هدف از ارائه این مقاله تبیین نهادهای موثر تربیت دینی و چگونگی و اهمیت این تأثیرگذاری بر دانش آموزان است. لازم به ذکر است این مقاله در زمره مقالات مروری بر روش آن کتابخانه ای مبتنی بر مطالعات فردی است.

واژگان کلیدی

تربیت دینی، دانش آموز، خانواده، مدرسه، اجتماع

مقدمه

نقش شگفت انگیز تعلیم و تربیت در زندگی انسان ، بر هیچ خردمندی پوشیده نیست ؛ چرا که تعلیم و تربیت صحیح می تواند فرد را به اوج ارزش ها برساند . پس، شکوفایی استعدادها و ارزشهای والای انسانی مبتنی بر تعلیم و تربیت است و انسان شدن انسان و وصولش به کمال نهایی ، همه مرهون تعلیم و تربیت مناسب است . تربیت اسلامی از منبع وحی سرچشمه می گیرد و از این رو تربیت دینی، الهی و معنوی محسوب می گردد. پیامبر اکرم صل الله علیه و آله و سلم به طور مستقیم با منبع وحی ارتباط داشته و تحت تربیت الهی قرار گرفته است . پیشوایان معصوم ما نیز غیرمستقیم تحت تربیت الهی قرار داشتند و در زمینه برخورداری حضرت محمد صل الله علیه و آله و سلم از تربیت الهی در قرآن کریم آمده است ((و انزلنا الیک الکتب والحکمہ و علمک ما لم تکن تعلم و کان فضل الله علیک عظیما . و خداوند بر تو کتاب و حکمت را فرو فرستاد و آنچه را که نمی دانستی به تو تعلیم داد و بخشش خداوند بر تو عظیم است .))

اساسی ترین هدف تعلیم و تربیت مکتب اسلام پرستش خدای یگانه است . آنطور که می دانیم عبادت و پرستش خدا به معنای خود را تسلیم حق نمودن و از او اطاعت کردن است .

آن کس که خدا را می پرستد ، با تمام وجود از او تبعیت می کند و مسیر خداشناسی حرکت می کند. خداوند متعال مظهر کمال ، حکمت ، نیکی و قدرت است. با پرستش این معبود ، انسان در مسیر توحید گام برمی دارد است و در جریان شریک می شود که ارکان آن کمال طلبی ، تزکیه ، حکمت آموزی ، خرد دوستی ، عدالت خواهی و ایثار و از خودگذشتگی است .

انگیزه رفتار فرد خداشناس فقط نزدیک شدن به خدا و در مسیر توحید گام برداشتن است؛ بنابراین آنچه را که او انجام میدهد ، خالصانه است و چون راه خدا به نحو کامل خیر و صلاح انسان را در بر می دارد ، روی این زمینه اعمال او ضامن سعادت خودش و دیگران می شود .

آموزش و پرورش از دیدگاه اسلام عبارت است از فراهم آوردن زمینه رشد و تکامل همه جانبه انسان و هدایت سیر تکاملی او به سوی وجود کامل مطلق الله با برنامه ای منظم و سنجیده به این اعتبار هدف آموزش و پرورش در اسلام شناخت جامعه و هستی از طریق وجود باری تعالی است.

دکتر علی شریعت مداری در کتاب جامعه و تعلیم و تربیت هدف های آموزش و پرورش در جمهوری اسلامی ایران را هفت گروه ذکر می کنند که از این قرارند :

1- هدفهای ایمانی و اخلاقی: هدف های در رابطه با مبانی اعتقادی عبارتند از، شناخت خدا و کلیه تکالیفی که بر عهده ی انسان است و هدف های اخلاقی شامل شناخت بعد الهی و کرامت انسان ، تزکیه و رشد معنوی و کسب فضایل است.

2- هدف های فرهنگی: هدف های در این زمینه شامل شناخت و پذیرش فرهنگ اسلامی و تلاش در حفظ و نشر آن ، پرورش نیروی تفکر ، اشاعه علم ، آشنایی با زبان و معارف قرآن، بهره مندی از آداب و رسوم تا جایی که با فطرت الهی انسان هماهنگ باشد. ایجاد عادات به تعلیم و تربیت مداوم جهت رشد و تعالی مستمر فرد در جامعه ، حفظ موارث فرهنگی و تاریخی ، ترغیب افراد به پژوهش و ابداع و ابتکار و استفاده از علوم و فنون و تجربیات مفید دیگران با تأکید بر استقلال فرهنگی است.

3- هدف های خانوادگی : در این زمینه می‌توان از توجه به ضرورت تشکیل خانواده و قداست آن با توجه به نقش ارزشمند تربیتی والدین در پرورش فرزندان مومن ، متعهد و مسئول و تقویت روحیه همکاری و مشارکت میان اعضا در انجام دادن عبور نام برد.

4- هدف های اجتماعی: هدف های اجتماعی عبارتند از ، رعایت حقوق همه انسان‌ها و مراعات و انصاف در برخورد با آنان ، ایجاد روابط مهرآمیز با دیگران و احترام به دانشمندان ، تقویت روحیه خدمت به مسلمانان ، روحیه تعاون و تفاهم و برادری ایجاد روحیه ستیز با ستمگران ، شناخت معروف و منکر و پذیرش مسئولیت امر به معروف و نهی از منکر و ایجاد عادات با نظم و انضباط در همه مناسبات فردی و اجتماعی.

۵- هدف های سیاسی: در زمینه سیاست داخلی ایجاد شناخت و قدرت تجزیه و تحلیل مسائل سیاسی ، جلوگیری از استضعاف و مبارزه با استکبار ، پذیرش اصل رهبری احترام به قانون ، توجه به اصل پیوستگی کامل دین و سیاست، و پرورش احساس مسئولیت های اجتماعی و سیاسی اما در زمینه سیاست خارجی ، رعایت اصل استقلال در سیاست خارجی و ارتباط با دیگر جوامع انسانی بر اساس عدالت و انصاف با اهل کتاب و پیروان ادیان آسمانی می باشد.

۶- هدف های دفاعی و نظامی : اهداف نظامی و دفاعی شامل توجه به رشد و سلامت و ورزیدگی و نیروی بدن به منظور جهاد فی سبیل الله ، تقویت روحیه شجاعت و فداکاری و ایثار و شهادت طلبی می باشد.

۷- هدف های اقتصادی: تقویت ایمان به مالکیت پروردگار متعال بر جهان و هرچه در آن است.

تربیت روحیه احترام به کار و کوشش با توجه به ابعاد مختلف نظام اقتصادی اسلام بر انواع مالکیت (شخصی ، دولتی و عمومی)، پرورش روحیه قناعت در مصرف و عادت به صرفه جویی و نفی تعدی و تجاوز و بهره کشی ظالمانه از اهداف اقتصادی آموزش و پرورش است .

موفقیت یا عدم موفقیت هر برنامه یا فعالیت آموزشی و پرورشی هر کشور به معلمان آن کشور بستگی دارد. معلم توانمند، مهمترین وسیله رسیدن به هدف های آموزشی و پرورشی است. رهبری نسل آینده به دست معلمان

توانمند و مهارت دیده آن است. از قدیم در بیشتر جوامع ، معلم دارای ارزش ، مقام و احترام بوده است. نحوه تفکر و نوع جهان بینی معلمان یک قوم و ملت در چگونگی و نوع تفکر، سیادت و شقاوت آن قوم تاثیر کلی و ارتباط غیر قابل انکار دارد.

آن قدر موضوع علم و تعلیم و تربیت و... اهمیت دارد که در اولین آیاتی بر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نازل گردید، در رابطه با قلم و علم و تعلیم بوده است. ((الذی علم بالقلم. علم الانسان ما لم یعلم))

ارتباطات مطلوب معلم-شاگرد و شاگرد با شاگرد کاملاً به ارزشهای فرهنگی بستگی

دارد؛ بطور مثال نمونه هایی یافت می شود ، که روابط آمرانه معلم-شاگرد در برخی کشورها میزان یادگیری دانش آموزان را کاهش می دهد (آوالس و حداد 1981).

معلم توانمند و آگاه ، با اطلاعات کامل و تسلط بر علوم مختلف که با معلمی او ارتباط محکم دارد، جریان آموزشی و پرورشی کلاس را به پیش می برد.

در این پژوهش ، نهادهای تاثیر گذار تعلیم و تربیت دینی را به معنای واقعی کلمه به سه دسته تقسیم می کنیم:

۱-خانواده

۲-مدرسه

۳-اجتماع

۱-خانواده

واجب موکد است بر پدر و مادر ، فرزند را در مسیر سعادت قرار دهد و زمینه سعادت او را فراهم آورند و ادامه این مسیر بستگی به عنایات خدای متعال دارد. فرزند بایستی با اراده خودش این زمینه فراهم شده را به فعلیت برساند. اسلام در تربیت فرزند حتی برای قانون وراثت نیز برنامه ریزی کرده است ؛ به این معنا که برای مقدمه تربیت فرزند قبل از آن که نطفه منعقد بشود ، دستوراتی مانند انتخاب همسر شایسته داده است.

پدر ، مادر ، خواهر ، برادر ، پدر بزرگ و مادر بزرگ و هر کسی که در محیط خانه و خانواده با کودک ارتباط دارد ، باید کودک را از همان ابتدا با مسائل تربیتی اسلام در قالب بازی ، شعر ، انجام الگوهای

عملی و داستان گویی ، آشنا نمود و در او شوق و انگیزه ایجاد کرد تا تربیت دینی در او نهادینه شود.

طبق نظر مارزانو (2001) ، انگیزه ی بالا زمانی به وجود می آید که فرد اطلاعات یا کار و وظیفه ی مورد نظر را مربوط به خود بداند و آن موضوع را باور داشته باشد .

۲-مدرسه

کودک از سن شش سالگی وارد مدرسه می‌شوند و غالباً تا سن ۱۸ سالگی در مدرسه خواهد ماند. در هر روز تقریباً شش ساعت در مدرسه است. به منزل هم که برگردن غیر از ساعت های خواب و خوراک و کمی بازی به انجام تکالیف مدرسه اشتغال دارد. بدین صورت در این مدت تقریباً اکثر اوقات او صرف مدرسه خواهد شد و دانش آموز دوران طفولیت دوم دوران نوجوانی و جوانی خود را که از حساس ترین دوران عمر او محسوب می شود، در مدرسه خواهد گذراند. کودک مدت شش سال از آغاز عمر خود را در محیط محدود خانواده در کنار پدر و مادر می زیسته از آغاز هفت سالگی وارد اجتماع بزرگتر یعنی مدرسه می‌شود که مرکب است از مدیر گروه ای محیط جدید . آموزگار و عده ای از کودکان همسال یا کمی بزرگتر از خود برای کودک کاملاً تازگی و اهمیت دارد . آموخته های گذشته خود و اخلاق و رفتاری را که در محیط محدود خانواده فراگرفته و کسب اطلاعات جدید و مشاهده اخلاق و رفتار اعضای جامعه اجتماعی جدید را مورد بررسی و تجدید نظر قرار می‌دهد تا شکل ثابتی را برای خود برگزیند. بنابراین دوران طفولیت دوم که در مدرسه می‌گذرد بسیار مهم و سرنوشت ساز است. دوران نوجوانی و جوانی نیز از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است در این دوران غریزه جنسی بیدار و شکوفا می‌شود و نوجوان و جوان نیاز شدید به یک راهنمای عمل و مهربان با تکبیر دارد تا برنامه آینده زندگی و راه صحیح را برای شان را ترسیم کند و از انحرافات جلوگیری نماید در این دوران در جسم جان نوجوان تحولی به وجود می‌آید. نوجوانی و جوانی دوران استقلال طلبی ، آینده نگری ، خودسازی، شور ، عشق ، امید ، نشاط، حرکت و کنجکاوی است . در این دوران بحرانی و پر تلاطم به یک راهنمای با تجربه خیرخواه دلسوز و با تدبیر نیاز دارد که موقعیت حساس و خواست های درونی او را به خوبی درک کنند و نتیجه تجربیات خود را مخلصانه در اختیارش قرار دهد. در کارها با او مشورت کنند و وزارت او را بپذیرد. متأسفانه اکثر پدران و مادران از درک صحیح جوانان خود و عواطف و تمایلات درونی آنها ناتوانند . استقلال طلبی و تشخیص آنان را محترم نمی شمارند و به همین جهت با فرزندان خود بیگانه و غیر معمول هستند . بهترین نهادی که می تواند این خلاء را پر کرده و در این موقعیت حساس به یاری جوانان بشتابد ، مدرسه است. مدرسه جایگاه مهمی است و مسئولیت سنگینی را بر دوش دارد . کار مدرسه در آموزش دانش‌آموزان و انتقال برخی از مفاهیم علمی و کلاسیک به آنان خلاصه نمی‌شود ، بلکه این نهاد وظیفه سنگین‌تری را برعهده

دارد که عبارت است از تربیت روانی و اخلاقی و الهی دانش آموزان و پیشگیری از وقوع انحرافات عقیدتی و اجتماعی. مدارس باید این مسئولیت بزرگ الهی و وجدانی را پذیرفته و باید در آن تلاش جدیت کند. اگر مدرسه وظیفه اش را به درستی انجام دهد، نزد خدا بهترین پاداش را خواهد گرفت و چنانچه مدرسه در انجام مواردی که گفته شد، کوتاهی نماید، مورد مواخذه و بازخواست واقع خواهد شد.

مدرسه یک نهاد اجتماعی است. بنابراین هدف های تربیتی و پرورشی باید با توجه به نیاز های اجتماعی و فرهنگی برنامه ریزی شوند.

هدف های تربیتی باید با وظایف اجتماعی توسعه و افزایش یابند و نهاد های تربیتی این هدف ها را برنامه ریزی و به مقام عمل در آورند. به همین دلیل مدارس و سایر نهاد های تربیتی باید به دانش آموزان برای سازگاری اجتماعی، توسعه وحدت معنوی، رشد مطلوب و همه جانبه اجتماعی و آماده کردن فراگیران برای ارتقا از منظر های مختلف کمک و مساعدت کنند.

حال به یکی از ارکان رکن مدرسه یعنی معلم بپردازیم. معلم به عنوان مجری، باید آن مواردی که نظام تعلیم و تربیت جامعه قصد دارد در اختیار نسل آینده به نحو صحیح و جامع قرار دهد. معلم باید توانایی ها و ویژگی های خاصی را داشته باشد تا پرورش، در مسیر صحیح خود هدایت شود.

معلم از یک طرف واسطه ای است میان فرهنگ موجود و یادگیرندگان و از طرف دیگر تسهیل کننده و یا فراهم آورنده موجبات یادگیری دانش آموزان. معلم برای اینکه در کار خود موفق باشد و بتواند هدف های آموزش و پرورش را در زمینه رشد معرفت و انتقال میراث تمدنی در زمینه های اقتصادی و اجتماعی محقق کند باید اهل علم و صاحب معرفت و دانش و دارای مهارت هایی باشد.

معلم نباید از معلومات عمومی بی بهره باشد. اطلاعات عمومی، معلم را به ارزش ها و معارف لازم و مهارت ها مجهز می کند؛ به طوری که برای یک زندگانی درست در جامعه، او را آماده می سازد. منظور از اطلاعات و معلومات عمومی معلم داشتن اطلاعات اجمالی در رابطه با علوم طبیعی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، ادب و هنر، فرهنگ موروثی و غیره است. هنگامی که فرهنگ و اطلاعات عمومی معلم با عناصر سلوک و رفتار توأم گشت، به خوبی می تواند به حل برخی مشکلات بپردازد و عملاً خلاقیت و ابتکار خود را در جهت نفع دانش آموزان و فضای مدرسه به کار گیرد. داشتن اطلاعات عمومی برای معلم از این لحاظ اهمیت دارد که او را در رهبری نسل جوان و آشنا کردن آنان با مقتضیات زمان در که احتیاجات جامعه توانا می سازد از طرف دیگر اطلاعات عمومی معلم را مجهز می سازد تا در انتقال دانش و میراث تمدنی و تدریس و اجرای آن قسمت از برنامه های آموزشگاه که مواد و مطالب درسی نامیده می شود

توفیق یابد لازمه این کار داشتن تحصیلات وسیع و جامع است که بخشی از آنها در تحصیل رسمی مراکز تربیت معلم و دانشکده های علوم تربیتی به دست می آید.

هم چنین برای این که مطلب و تربیت بر دانش آموز ، بیشتر موثر باشد ، باید از معلومات حرفه ای و تخصصی برخوردار باشد . منظور از داشتن معلومات حرفه ای این است که معلم علاوه بر شایستگی عقلانی و صلاحیت های علمی نه تنها باید دارای اطلاعات و نگرش و تربیتی لازم باشند ، بلکه باید بتواند آنها را در عرصه عمل یعنی در آموختن و هدایت کردن به مورد اجرا بگذارد. منظور از اطلاعات تخصصی این که معلم باید در رشته ای که تدریس می کند مانند ادبیات ، علوم و زبان خارجی اطلاعات نسبتاً جامع و کافی داشته باشد و به اصطلاح به مواد و مطالب درسی مسلط باشد. پرمایگی و دانایی معلم در رشته تدریس خود از چند لحاظ حائز اهمیت ویژه است :

الف: دانش آموز معلم خود را داناترین و برازنده ترین مردمان می دانند بنابراین معلم با فرا گرفتن معلومات لازم اجماع به مباحث و مطالبی که تدریس می کند ، اعتماد و اطمینان دانش آموز را جلب می رکند.

ب- اگر معلم باره موضوع و مطالب مورد تدریس اطلاعات و معلومات کافی برای ارائه در کلاس درس نداشته باشد سعی میکند محیط کلاس را به صورتی در آورد که دانش آموزان امکان و مجال پرسش درباره موضوع را پیدا آموزان برای پوشاندن عیب و نقص نکنند و احتمالاً در مقابل سوال دانش خود به روش ها و شیوه های نامطلوب متوسل شود که نتیجه آنها در هر حال از نظر تربیتی نه تنها پسندیده نباشد بلکه آموزش و پرورش را از مسیر اصلی خود خارج سازد.

ج- معلم باید متناسب با پیشرفت زمان معلومات خود را توسعه دهند و از یافته های جدید رشته های تحصیلی و تدریس خود مطلع شود. اگر معلم تنها به مطالب زمان تحصیل خود قناعت کند و یا تنها به نوشته های کتب مورد تدریس خود توجه نماید معلومات او مناسب زمان پیشرفت نخواهد کرد. در نتیجه ، دانش آموزان او نیز مطالب علمی و اجتماعی زمان را درک نمیکنند.

باید توجه کرد که دنیایی که امروز معلم در آن تدریس می کند، از هر لحاظ ، چه از نظر وسایل زندگی و چه از نظر افزایش اطلاعات و علوم، با دنیایی که در آن تحصیل می کرده است ، تفاوت کلی دارد . هر روز دری تازه از معلومات، اطلاعات و اکتشافات به روی بشر باز می شود.

د-علاوه بر موارد فوق الذکر، افزایش اطلاعات و معلومات عمومی و تخصصی معلمان سبب اعتلای شخصیت آنان نیز می شود. فراوان دیده شده

است، مخصوصاً در محیط های فرهنگی و علمی و آموزشی، معلمانانی که به یکی از فنون و معارف بشری تسلط دارند، در مقایسه با سایر همکاران، همیشه مورد توجه و احترام خاص دانش آموزان و سایرین می باشند و همین احاطه علمی و یا فنی عامل مهم و تعیین کننده پیشرفت و ضامن موفقیت و سربلندی او می شود.

صرف دانش معلم هدایت کننده نیست ، بلکه با کاربست اصول و مبانی تربیت است که امر تربیت ، مشهود می شود . یکی از مواردی که معلم باید به آن التزام عملی داشته باشد انضباط است. انضباط مثل جراحی مستلزم دقت است. معلم باید انضباط شخصی و عادات و رفتار خوب و شایسته از خود نشان دهد . همچنین این موضوع که حضرت علی علیه السلام بسیار دقیق منظم بود و به همگان به ویژه فرمانداران و مأموران خویش دستور می داد که همه کارها را به موقع انجام دهند و برنامه دقیق و منظم جهت انجام کارهایشان داشته باشند؛ گویای اهمیت نظم در اسلام و سیره اهل بیت علیهم السلام است.

معلم باید آداب و رسوم اجتماعی را رعایت کند، چرا که بسیاری از سعادت های بزرگ اجتماعی مرهون مراعات آداب و رسوم اجتماعی است و در زندگی رمزی برای توفیقات است. روانشناسان اصطلاح کوچک های بزرگ را به کار گرفتند و معتقدند که گاهی اوقات چیزهایی به نظر انسان کوچک می آید ولی همین کوچک ها در کوبیدن و یا مطرود ساختن بشر نقش بزرگ و تعیین کننده ای دارد.

معلم با نفس مسیحایی و نقش الگویی خود ، دانش آموزان را می تواند به مسیر صحیح زندگی و سبک زندگی دینی سوق دهد. معلمان برای تاثیر گذاشتن بر دانش آموز باید مهارت های مطلوبی فراگیرند.

یکی از هدف های مهم پذیرفته شده در هر نظام آموزش و پرورش این است که ارزش های معنوی اخلاقی و اجتماعی جامعه را به کودکان و نسل آینده انتقال دهد. لازمه راهبرد و نیل به این هدف به اعتقاد و ایمان معلم به این ارزش ها بستگی دارد .

به عبارت دیگر میزان پایبندی و اعتقاد معلم به ارزش های جامعه در رفتار گفتار کردار وی منعکس می شود. از طرفی چون جامعه معلم را نماینده خود در انتقال و تعلیم ارزش ها و اعتقادات و اصول انسانی و اجتماعی به نوباوگان خود می داند، توقع و انتظاراتش از معلم در رعایت این اصول بیش از سایرین است و جامعه انتظار دارد معلم به صفات عالی انسانی مانند صداقت ، وظیفه شناسی ، پاکدامنی و تقوی ، شجاعت و عدالت آراسته گردد .

مناسبات سالم بین معلم و شاگرد وقتی شروع به جوانه زدن می کنند که معلم احساس کند که واقعاً کودکان را دوست میدارد. لازمه به وجود آمدن چنین احساسی این است که معلم توجه خود را به صفات خوب و برجسته

دانش آموزان متمرکز کند و از نقاط ضعف و صفات منفی آنان که احتمالاً خود کودکان در به وجود آوردن آن سهمی نداشته اند چشم پوشی کند. اگر در مواردی رفتار ناپسندی از کودکان سر می زند، معلم آگاه به جای سرزنش آنان نه تنها به دنبال کشف چنین رفتاری است، بلکه کودکان را به خاطر گناهی که خود عامل واقعی آن نبودند به مجازات محروم شدن از دوستی خود محکوم نمی کند.

بدیهی است که جذب و دفع افراد کشش ها و انزجار ها و یا باور کردن اینکه هیچ یک از کودکان ذاتاً بد نیستند و تعمدی در بد بودن ندارند معمولاً محصول نوع بینش اطلاعات عقاید و ایمان معلم درباره کودکان است .

معلم در ارتباط با دانش آموز باید نکاتی را مورد توجه قرار دهد:

الف: توانایی ها و توقعات فراگیران را در نظر بگیرد.

ب: اسامی فراگیران را یاد بگیرد و آن ها را اشتباه صدا نزند.

ج: انتظارات خود را از کلاس و دانش آموزان مشخص کند.

د: برای فراگیران ارزش قائل شود و به آن ها احترام بگذارد.

و...

۳- اجتماع

در میان مسئولان امر تعلیم و تربیت ، دولت اسلامی وظیفه سنگین تر و فراگیرتری دارد. حکومت و جامعه اسلامی بدین جهت که یک نظام مکتبی است ، باید دفاع از اسلام ، ترویج و اجرای کامل برنامه های آن در ابعاد و ساحت های مختلف در راس آموزش قرار گیرد ؛ مثلاً تعلیم و تربیت افراد بر طبق مبانی و اصول تربیتی اسلامی که از ضروریات اولیه نظام اسلامی به شمار می رود. آحاد امت و ملت اسلام ، چنین حقی را بر نظام و حکومت تشکیل شده اسلامی دارند و اسلام چنین وظیفه ای را بر عهده اش نهاده است.

حاکم و دولت اسلامی موظف است برای تعلیم و تربیت صحیح افراد جامعه و جلوگیری از مفاسد و انحرافات اخلاقی و اجتماعی ، به طور جدی توجه داشته باشد و بر روی آن تمرکز و سرمایه گذاری کند . حکومت اسلامی باید از کارشناسان و متخصصان عرصه تعلیم و تربیت اسلامی و اسلام شناسان واقعی دعوت به عمل آورد و از آن ها بخواهد برای تعلیم و تربیت اسلامی برنامه های جامع و مطلوب را تدوین کنند و یک محتوای تنظیم شده و طبقه بندی شده در عیار جمهوری اسلامی را ارائه کنند. آن گاه برنامه ها را در اختیار مراکز مختلف تربیتی و پرورشی ؛ مانند : آموزش و پرورش ، دانشگاه ، پدران و مادران ، صدا و سیما ، گویندگان و نویسندگان ،

مدیران روزنامه ها و مجلات قرار داده و از آن ها بخواهد ، در این مهم نظام و حکومت اسلامی را در عرصه تعلیم و تربیت یاری کنند.

برای تعیین هدف های تعلیم و تربیت توجه به فلسفه و ارزش های جامعه از ضروریات اجتناب ناپذیر است ، زیرا فرد برای زندگی در همین اجتماع باید تربیت و پرورش یابد. شناخت و درک فلسفه زندگی در هر جامعه و تبعیت از هنجارها ، آداب و رسوم و ارزش های اجتماعی به طور کلی تعیین کننده هدف ها می باشد ، چرا که یکی از مهمترین و اساسی ترین منابع تعیین هدف های تعلیم و تربیت ، شناخت قوانین و ارزش های اجتماعی ، فرهنگی ، سیاسی ، علمی ، اقتصادی و معنوی یک جامعه است و هدف های ارزشی باید با توجه به فلسفه و ارزش های مذکور تهیه ، تنظیم و اجرا شود.

لازم به ذکر است که در تربیت ، مسائل فردی تربیت را از مسائل اجتماعی تربیت نمی توان به طور کامل مجزا نمود .

منابع

قرآن کریم. سوره علق. آیات 4 و 5

قرآن کریم. سوره نساء. آیه 113

تقی پور ظهیر، علی ، 1376، مبانی و اصول آموزش و پرورش ، تهران ، انتشارات آگه

جفریز، مایک وهانکوک ترور، 1389 ، مهارت های تفکر ، ترجمه محمود تلخابی و یلدا دلگشایی، تهران ، نشر جهاد دانشگاهی

حجتی ، سید محمد باقر ، 1377 ، اسلام و تعلیم و تربیت ، تهران ، دفتر نشر فرهنگ اسلامی

دنیلسون، شارلوت ، 1388-1389 ، نقش رهبری معلم در ساختار آموزش. تهران ، انتشارات بین المللی گاج

رشاد ، علی اکبر ، 1380 ، دانشنامه امام علی (ع) ، جلد دهم ، نشر پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

شاه آبادی، محمد رضا ، 1388، راهکارهایی برای معلمان خوب و موفق ، نشر تهران

شریعت مداری ، علی ، 1365 ، جامعه و تعلیم و تربیت ، تهران ، انتشارات امیر کبیر

شعبانی ، حسین ، 1392 ، تحلیل محتوا به عنوان یک روش تحقیق ، قم ، انتشارات بنی الزهراء

فونتانا ، دیوید ، 1384 ، کنترل کلاس ، ترجمه ساده حمزه ، تهران ، انتشارات رشد

عزتی ، ابوالفضل ، 1357 ، آموزش و پرورش اسلامی ، تهران ، انتشارات آثار بعثت

کامران ماوردیانی،سیروس ، 1380 ، آنچه مدیر،معلم،مشاور و مربی تربیتی باید بداند ، تهران ، انتشارات محمد فائز

کاردان ، علی محمد ، 1393 ، فلسفه تعلیم و تربیت ، تهران ، انتشارات سمت

مظاهری ، حسین ، 1371 ، ویژگی های معلم خوب ، قم ، نشر مرکز تربیت معلم آیت الله طالقانی قم

نقیه ، مجید ، 1388 ، ظرافت های معلمی ، تهران ، انتشارات بین المللی گاج

نیکزاد ، محمود ، 1379 ، اصول نظریه های تربیتی ، تهران ، انتشارات ققنوس

Avalos, B. And Haddad, W. (1981). A review of teacher effectiveness research in Africa,india,latin America,middle East,Malaysia,Philippines, and Thailand: Synthesis of results.Ottawa:International Development Research Centre.

Marzano, R. J. (2001). Designing a new taxonomy of educational objectives. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.